

מחלל כל הענבים על פרוטה א' אורחא דמילחא נקטו ולא דוקא ורבינו ירוחם (שם קטו ע"ג) כתב בשם רב יהודאי שמיא חמשה אשכולות ארבעה מד' רוחות הכרם ואחד מאמצעיתו ומיבא חיטים או שעורים ומינתן זה נלד זה ואומר אשר קדשנו נמזומי וזונו על פדיון הכרם לא"י ואומר מחול קדושה להדין פדסא על הלן חיטי או שערי שלשה זמני וקלי להו להני חיטי או שערי עד כאן. משמע מדבריו שנתעורר מחוברים פודים אותם והיינו נאומר לכשיחלשו וכמו שכתבתי. ומכל מקום מה שכתב שמיא ה' אשכולות וכן מה שכתב שאומר כן שלשה זמני אינו יודע לו טעם לב: ומ"ש ויבולים פפדות כולם בשוה פרוטה

קיים דליכא פסידא אצל סמן הזה אפילו לכתחלה אי הכי אפילו פרוטה נמי פרסומי מילחא אמר עולא אי הוואי התם היה יהיננא כולו לכהניס אלמא קסבר עולא סתם חרמים לכהניס מימימי אין שדה המרס טהגת אלל סמן שהיזבל טהג? לא קשיא הא נמקרקעי הא נמטלטלי והא מעשה דפומבדיתא נמקרקעי נמי הוה קרקעי דחוצה לארץ נמטלטלי לארץ ישראל דמי עד כאן במגלה. הרי מטאר שלא חילקו נמילול שוה פרוטה בין חוצה לארץ אלל בין זמן שביח המקדש קיים לזמן הוה ולא החזר חילוק בין סוזה לארץ לארץ אלל לענין שדה המרס ולא לענין נטע רבעי: ורבעי אינו חייב בדקם שבהה פרה

(טו) ויכולין לפדות כולן בשוה פרוטה לה (כ) אפילו הן רבים. וישחוק הפרוטה ויפורנה לרוח או ישליכנה לנהר. ויברך בשעת פדיון ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על פדיון רבעי. ורבעי זה אינו חייב בלקט שכחה פרט ועוללות אלא מעלהו כולו לירושלים בזמן הבית (י) והאידינא פודהו כולו: ז כתב הרמב"ם (יח) שאין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ אלא מיד אחר חמשה עשר בשבט של רביעית

אפילו הם רבים. כן כתב הר"ר יונה (כה. ד"ה דין) והרא"ש רש פרק כ"ד מנכרין. וכתב הר"ר יונה כתב בה"ג (ס"ו ו) שיפדה אותו בארבע זוזי וסמך על זה מפני לשון אחד שמאל בערכין (כט). שקול ארבע זוזי ופרוק עליהו ושדיניהו ננהרא והוא ז"ל כתב על דברי בה"ג שלא אמרו ארבע זוזי דוקא אלל אפילו בפחות הוא מחולל כדאמרין והא אמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל ומיהדינן אימור דאמר שמואל דיעבד לכתחלה מי אמר ומתרינין כיון דנאריך דיעבד נחוצה לארץ אפילו לכתחלה נמלינו למדים שהלכה כשמואל שאם חללו על שוה פרוטה סגי ליה בהכי נחוצה לארץ ואפילו לכתחלה מותר עכ"ל נראה מדבריו דנחוצה לארץ דוקא מחללן על שוה פרוטה אצל בארץ ישראל אינו מחללן לפתילה אלל בשוין ואין נראה כן מדברי הרמב"ם (פ"י ממאכילא הי"ו) והרא"ש (עלה סו"ס ט) שהרי כתבו סתם דסמן הזה נפדין על שוה פרוטה ולא חילקו בין ארץ ישראל לחוצה לארץ: וסדה שהביא הר"ר יונה ממסכת ערכין לא ידענא שותיה דמר דהא בערכין סוף פרק המקדש שדכו הכי איתא ההוא גברא דאחרמיניהו לנכסיה נפומבדיתא אהא לקמיה דרב יהודה אמר ליה שקול ארבע זוזי ואחיל עליהו ושדיניהו ננהרא ולישמרו לך אלמא קסבר סתם חרמים לנדק הכס כמאן כשמואל דאמר הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל אימור דאמר שמואל שחללו לכתחלה מי אמר הני מילי סמן שביח המקדש

ועי"ל וכו'. נפרק (ו') [ו'] דפאה (מ"ו) ופרק ה' דמעשר שני (מ"ג) סמן כרס רבעי בית שמיא אומרס יס לו פרט רש לו עוללות והעניינן פודים לעתם וביח הלל אומרס כולו לגת: ומ"ש שאינו חייב בדקם שבהה. כן כתב הרמב"ם נפרק ט' מהלכות מעשר שני (ה"ד) ונראה שטעמו משום דליף להו מדין פרט ועוללות: ז כתב הרמב"ם שאין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ וכו' עד ואין להוראה זו עיקר. נפרק י' מהלכות מאכלות אסורות (הט"ו): ומ"ש שאין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ. כתב ז"ל שנראה לו כן מפני שלא אמרו שאסור בחוצה לארץ אלל הערלה וקל וזומר הדברים ומה סוריא שהיא חייבת נמפשות וכשביעית מדבריהם אינה חייבת נטע רבעי חוצה לארץ לא כל שכן שלא יהא נטע רבעי טהג נה' לה אצל בארץ ישראל טהג נה' בין בפני הבית בין שלא בפני הבית וכחז הר"ן נפרק קמא דראש השנה (ב סו"ה) ולפינן רבעי) ונסוף פרק קמא דקידושין (פג. סו"ה רב יוסף) דסוגיית הירושלמי נפרק ה' דמסכת מעשר שני (ה"ג) מוכח מדבריו. והרשב"א כתב (א) נמשכה שטעמו של הרמב"ם מפני שלמדו נקידושין (נד:) רבעי ממעשר שני נגזירה שוה דקדש קדש וסבר רבז ז"ל דמה מעשר שני אינו טהג נחוצה לארץ אף הרבעי אינו טהג נה'. אצל דעת התוספות (ד"ה ולמאן) וה"ר יונה והרשב"א (שם ד"ה ולמאן) והרא"ש נביש פרק כ"ד מנכרין דאף נחוצה לארץ טהג אלל שכתב

דרכי משה (ס"ז צב ט.) ויש אופרים אחר הברכה רבין העולמים גלוי וידוע לפניך בזמן שבית המקדש קיים היו פירות רבעי להקדש ועכשיו שאין בית המקדש קיים יהי רצון מלפניך שתהא פרוטה זו להקדש ויצאו פירות אלו לחולין עכ"ל. וכתב המרדכי פרק קמא דע"ז (ס"ח תת) דכשמשליך דמי הפרוין לנהר צריך גם כן שחיקה תחילה:

דרכי משה

פרישה (טו) ויבולין פפדות כולן בשוה פרוטה. או על פירות שוה פרוטה ושורפן ושוה פרוטה הוא פסוח ממעט טלי וינה. רמ"א (פ"ז) בשם פרומם דשן סימן ק"ג) והא דסגי בשוה פרוטה משום דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל והיינו דוקא סמן הבית אלל סמן הזה אפילו לכתחלה עיין בבית יוסף ועיין דרשה: (י) והאידינא פודהו כולו. ר"ל שאין לרך להניס לקט שפסה וכו': (יח) שאין נטע רבעי נוהג בחוצה לארץ וכו'. דנמרינן קדש קדש ממעשר שני ומעשר שני אינו טהג נחוצה לארץ. רשב"א:

דרישה (טו) ויבולין פפדות כולן בשוה פרוטה. ואפילו לכתחילה מותר אבל מידת חסידות לפדותן כשוין. מהרמ"ן: או ישליכנה לנהר. וישליכנה לים הגדול או ישחקנו תחלה וישליכנה לשאר נהרות. מהרמ"ן: (וכן כתב המרדכי פרק קמא דעבודה וזה) לג):

פרישה

דרישה (טו) ויבולין פפדות כולן בשוה פרוטה. ואפילו לכתחילה מותר אבל מידת חסידות לפדותן כשוין. מהרמ"ן: או ישליכנה לנהר. וישליכנה לים הגדול או ישחקנו תחלה וישליכנה לשאר נהרות. מהרמ"ן: (וכן כתב המרדכי פרק קמא דעבודה וזה) לג):

חדושי הנהגות רצד (א) בתשובות (המיוסס) להרמב"ן סימן קנ"ו:

חדושי הנהגות

הנהגות והערות כסוגיית אינו כדטו"ה, וכדפוס קנינסברג וורשא הוא כסוגיית. ולא מצאנו דברים אלו במרדכי שם: לדן כ"ה גם כשיש (ס"ר ז) והגרי"א בבאורו (ס"ק כא) כתב י"ס וע"ל בפרוטה" וכן הגיה גם ערוך השלחן (בס"ז ז): [זו] כתב הרמב"ן (ר"ה י. ד"ה ובראי) שוה ק"ו שאין עליו תשובה" הא דאין רבעי כסוריא כפרומה שלמה מהירושלמי פ"ה רמעשר שני (ה"ב) ע"ש.

וע"ע בחורשי ר' חיים הלוי (פ"י מפאכ"א ה"ט"ז):

הנהגות והערות

לא"י וכו' בשאלות דרב אחאי גאון (שאלתא ק') וכתב (שם) בהעמק שאלה יוכי' בה"ג ובשאר ראשונים ובשלחן ערוך (ס"ו) איתא על פרוין רבעי פשוט דהתם בארץ ישראל ומשי"ה נטע והכא בתו"ל ומשי"ה נרס": לבן ובהעמק שאלה (שם) כתב שהראב"ד בתמים דעים (ס"י קלב) סיים על שני דינים אלו (בשמו של ר' יהודאי גאון) י"ב היכי דנברין הנהר או הכרם ומפרשו שאין זה מעיקר הדין אלא כ"ו מנהג משום ברכת הכרם: לגן הקטע המוקף

הנהגות והערות כסוגיית אינו כדטו"ה, וכדפוס קנינסברג וורשא הוא כסוגיית. ולא מצאנו דברים אלו במרדכי שם: לדן כ"ה גם כשיש (ס"ר ז) והגרי"א בבאורו (ס"ק כא) כתב י"ס וע"ל בפרוטה" וכן הגיה גם ערוך השלחן (בס"ז ז): [זו] כתב הרמב"ן (ר"ה י. ד"ה ובראי) שוה ק"ו שאין עליו תשובה" הא דאין רבעי כסוריא כפרומה שלמה מהירושלמי פ"ה רמעשר שני (ה"ב) ע"ש.

הנהגות והערות

וע"ע בחורשי ר' חיים הלוי (פ"י מפאכ"א ה"ט"ז):

וע"ע בחורשי ר' חיים הלוי (פ"י מפאכ"א ה"ט"ז):

קמא דקידושין (לט.) אמר רבי אמי אמר רבי יוסן ערלה נחוצה לארץ
הלכה למשה מסיני אמר ליה רבי ירמל לרבי אמי והתנן (שם פ"ג מ"ט)
ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר [ג] נחוצה לארץ יורד
ולוקט אמר ליה איתור כך נאמרה ספיקה מותר והא אסור. ואף על
גב דשמואל פליג התם (לט:) ואמר
ללא מיתסרא אלא מהלכות מדינה
הלכה כרבי יוסן וכן פסק הרמב"ם
(פ"י ממכ"א ה"י) והרא"ש (ערלה)
ס"ט א) וכן נראה שהוא דעת
הרי"ף (קידושין טו.) שכתב שם
מחמין דקמי הערלה הלכה למשה

ח ופ"ש כיצד כרם וכו'. הכי איתא בסוף פרק קמא דקידושין
(סוף דף ל"ט) לרבי יוסן דקיימא לן כמותו דערלה נחוצה לארץ
הלכה למשה מסיני וספיקו מותר דאפילו כרם שידע שיש בו גס
ק נטיעות ילדות של ערלה וענבים הובאו מלכותו כרם מותרים מספק
דמלין דנצטרו מוקטות והא דכחנ
רבינו עניינ נמכרין חוצה לה משום
רשחא דאסורא דארץ ישראל נקט
הכ"א [י] דאף על פי דאיכא למימר
מכרס אחר הובאו שאין בו ערלה
אפילו הכי אסורין בארץ ישראל אבל
נחוצה לארץ מותר אפילו רואה

מסיני משמע: ופ"ש רבינו הי"בך בארץ ישראל ספיקא
אסור ובהוצאה דארץ ספיקא מותר. שם אמר רב אמי אינו מכוון
דמשמע דמשום דאינה אלא הלכה למשה מסיני ספיקה מותר והא
דחזי ליתא דשאר הלכות למשה מסיני ספיקן נמי אסור וכן משמע
בהדיא מדחאשי ליה כי אמר דערלה נחוצה לארץ כהלכה למשה מסיני
מדמיא דספק ערלה נחוצה לארץ מותר דאלמא בכל דוכתא הלכה
למשה מסיני ספיקה אסור וכן משמע נמי מדשמי ליה איתור כך
נאמרה ספיקה מותר כלומר אין הכי נמי דכל דוכתא הלכה למשה
מסיני ספיקה אסור והכא שאני דכך נאמרה ספיקה מותר. ואפשר
היה להגיה ולומר דהלכה היה כמותו בספרי רבינו והסופרים טעו
וכתב הי"בך נמקום הלכה אלא שם כן לא היה להוציא דבארץ
ישראל ספיקא אסור דאין זה ענין להלכה למשה מסיני מדו:
ומ"ש כיצד כרם שיש בו נטיעות ש" ער"ה וכו'. בסוף פרק

שהובאו מכרס שיש בו חזי ערלה ואין צריך לומר דמותר נמכר
חוצה לה דאיכא למיחזי דהובאו לכאן מכרס שאין בו שום ערלה:
ומ"ש רבינו רק שלא יראה שנבצרו מנטיעות ש" ער"ה.
משמע דנאצי יודע שהן של ערלה אפילו רואה שנצטרו מותר ולכאורה
אין הלשון מכוון דהא רבינו סבירא ליה דאפילו נאצי יודע נמי אסור
אם רואה שהגו נצטרו כמו שכתבנו בסמוך אלא לרוב לומר רק
שלא יראה שנצטרו מנטיעות שאפשר שהן של ערלה: ומ"ש ואין
צריך לומר כרם שהוא ספק ער"ה. פירוש דלא אחזק שיש
בו נטיעות ילדות של ערלה ואיכא למימר דכולם זקנות הם דעצבו
עליהן ג' שנים וליכא הכא ערלה כלל דפשיטא דמותר ומיהו כל זה
דוקא בספק ערלה אבל בספק כלאי הכרס אפילו רואה שהגו לוקט
משם מותר כיון שהוא ספק אם נורעו לשם הזרעים באסור ואינו

קמא דקידושין (לט:) חנן התם (פ"ג מ"ט) החדש אסור מן המורה כל מקום והערלה הלכה והכלאים מדברי סופרים מאי הלכה אמר רב יהודה
אמר שמואל הלכתא מדינה עולה אמר רבי יוסן הלכה למשה מסיני אמר ליה עולה לרב יהודה בשלמא לרבי דאמינא הלכה למשה מסיני היינו
דשאי לן בין ספק ערלה לספק כלאים דמיא ספק ערלה בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ובחוצה לארץ יורד ולוקט ונלמד שלא יראנו לוקט
ואינו גבי כלאים חנן (שם) כרם הנטוע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ובחוצה לארץ יורד ולוקט ונלמד
שלא ילקוט בד אלא לרדיך ימני או זה חזה יורד ולוקט או זה חזה יורד ולוקט הא אמר ליה שמואל לרב ענן תמי או זה חזה יורד
ולוקט או זה חזה יורד ולוקט [ז] מר צביה דרבינא מחי לקולא זה חזה יורד ולוקט ונלמד שלא ילקוט בד אמר ליה לרבי שמואל ספק
לי ואנא איכול רב איחא ורבה בר בר חנא מהן מספקי ספוקי להדי. ופירש רש"י ספק ערלה. ספק עצבו עליה שלש שנים אי נמי
פרדס שיש בו נטיעות ערלה ושאר נטיעות ולקט גוי מהפירות ואין יודע מהיכן: ובחוצה לארץ יורד. ישראל ולוקט מן הגוי הלוקט
מפרדס שיש בו נטיעות ילדות חקטת ישראל יודע שהוא נכנס שם ולוקט לנחמלה: ונלמד שלא יראנו. ישראל כשהוא לוקט מן הערלה מן
והא דמיא מהן בסוריא מותר כשנלקט כבר אבל לנחמלה אינו אומר לו רד ולקוט: כרם הנטוע ירק. שורע ירק בין הגפנים דהוה
ליה כלאי הכרם: וירק נמכר חוצה לו. יש לחוש שמא מירק שגדל בכרם הוא והוה ליה ספק כלאים: יורד. הגוי ולוקט מן הכלאים
ממש ומוכר לחבר: ונלמד שלא ילקוט. החבר עתמו בד: ספק לי. לקוט שלא בפני שיהיה ספק אצלו ואנא איכול ובערלה קאי עד כאן
לשונו: ובש"ש דגבי ערלה נקטינן יורד ולוקט ונלמד שלא יראנו לוקט דלא אמר מי או זה חזה יורד ולוקט או זה חזה יורד
ולוקט אלא שמואל דאמר דערלה לא מיתסרא אלא מהלכות מדינה אבל לרבי יוסן דאמר דהלכה למשה מסיני היא וקיימא לן כוסייה
לא שרי אלא ביורד ולוקט ולא ביורד ולוקט וכן הם דברי רבינו שכתב רק שלא יראה שנצטרו מנטיעות ערלה והיינו דכספן יורד ולוקט
ונלמד שלא יראנו לוקט וככרם שיש בו נטיעות ערלה ונטיעות המותרים מיירי דדייק לישאל דכרם שיש בו נטיעות ערלה דנקט: ופ"ה
שכתב ואין צריך לומר כרם שהוא ספק ער"ה. היינו לומר דעד השתא איירי בכרם שיש בו נטיעות המותרות ונטיעות ערלה

פרישה

הלכה למשה מסיני דספיקה אסור אלא שהלכה למשה מסיני כן קיבלו משה
מסיני דספיקה מותר וכדאיתא בגמרא וכפ"י דאפשר היה להגיה "הלכה"
במקום "הילכך" אלא שם כן לא היה להוציא דבארץ ישראל ספיקה
אסור דאין זה ענין להלכה למשה מסיני ע"כ ואי משום הא לא אירא
דטבל לומר דהוה אמינא דאף באסוריא ספיקה מותר כיון דהלכה למשה
מסיני דספיקה מותר לכך הוצרך שכן הלכה דדוקא בע"ל ספיקה מותר ובארץ

דרישה

[ה] ואין צריך לומר כרם שהוא ספק ער"ה שהוא מותר. ר"ל לקנות מהענבים הנמכרים חוצה לה דוקא. כ"י. והכי תניא שם בבביתא

חדושי הגהות

[ג] כן הוא בגמרא שלפנינו אבל רש"ל (סמ"ט ט"ה) מסק שם מיטם אלו נחוצה לארץ יורד ולוקט ע"ש ועיין בב"י יוסף בעמק: [ד] בגמרא איתא
מר צביה דרמא:

הגהות והערות

ס"א א) והתוספות ר"ד בסוכה דף לה. כתב שערות חו"ל אינה אסורה אלא באכילה ולא בתנאה וטעמו "כדאמרין בפ"ק דקידושין שהל"מ הוא שודאי אסורה
וספיקא מותרת וכדאמרין התם ספק לי ואנא איכול הלכך לאו לשריפה קיימי שהרי מוכח לחבירו ואינו מודיעו שהיא ערלה ומותר בה": מ"ז ועיין
בט"ז בס"ק י"ג המיישב את לשון הטור: מהן ובגמרא הגירסא רבה בר בר חנן: מ"ז ג"כ כלומר ממה שהוא ספק ערלה. הגהות הב"ח: מ"ז והא דתנן.
הגהות הב"ח:

אסור אלא אם כן שהישראל לוקט מן הספק מידים וכמו שכתב רבינו להדיא לקמן גריש סימן רצ"ו וגם בפירושו רש"י בקדושין (סוף דף ל"ח) זריך לפרש לפי דעת רבינו דמה שכתב רש"י (ד"ה ונלבד) ונלבד שלא יראנו ישראל כשהוא לוקט מן הערלה ראונו לומר ממה שהוא ספק ערלה וכן מה שכתב כרם הנוטע ירק (ד"ה כרם) שזרע ירק בין הגפנים דהוה ליה כלאי הכרם ראונו לומר שזרע ירק בין הגפנים ואיכא ספק אם נזרעו באיסור דהוה ליה כלאי הכרם מחוץ אצל הר"ן (טו: דטר ראשון) הדין מפירושו רש"י כמה שכתב לשון זה דאף על פי שהם ערלה ודאי או כלאים ודאי כל שאינו לוקט או אינו רואה את הגוי לוקט מותר ואין כן דעת רבינו אלא היכא דהוה ערלה ודאי או כלאי הכרם ודאי אין לו הימור אכילה על ידי לקיטת הגוי אף על פי שאינו רואה אותו לוקט: **אבן דברי הרמב"ם נרמזים** עיון שכתב זכרון י מהלכות מאכלות אסורות (ה"א-ג) וז"ל ספק ערלה וכלאי הכרם בארץ ישראל אסור בסוריא והיא ארצות שכבש דוד מותר כיצד היה כרם ערלה וענבים נמכרות חוזה לו היה ירק זרוע בסוריא וירק נמכר חוזה לו שמה ממנו הוא זה שמה מאחר בסוריא מותר ובחוצה לארץ אפילו ראה הענבים יוצאות מכרם ערלה או ירק יוצא מן הכרם לוקט מהן והוא שלא יראה אותו בזרע מן הערלה או לוקט הירק בדיו. כרם שהוא ספק ערלה או ספק כלאים בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ואין זריך לומר בחוצה לארץ עד כאן לשונו. יש לתמוה עליו דכיון דקיימא לן כרבי יוחנן דאמר ערלה הלכה למשה מסיני וכלאים מדברי סופרים למה השוה דין שניהם וכתב הר"ן (טו: דטר ראשון) שהרמ"ך השיגו כן והוא ז"ל כתב דלא קשיא דכיון דמר צריה דרבינא ממני לקולא נקטינן כוחתיה ולא משום דספירא ליה כשמואל דאמר הלכות מדינה אלא משום דספירא ליה שכן נאמרה הלכה שכל שלא יראנו לוקט מותר. וכתב עוד על דברי הרמב"ם הרי שהוא מסכים לפירושו רש"י שאף על פי שהם ערלה או כלאים ודאי כל שאינו לוקט או אינו רואה את הגוי לוקט מותר והשוה את הרואה ללוקט וכן הדין עד כאן לשונו: **נראה** מדבריו שהוא ז"ל מפרש דברי הרמב"ם שהם כמאן דאמר זה חוה יורד ולוקט מטו ואני בעיני לא ירדתי לעומק דעתו שדברי הרמב"ם נראים פשוטים בעיני שהם כההיא דקתני יורד ולוקט ונלבד שלא יראנו לוקט שהרי לשונו כלשון המשנה ממש דקתני יורד ולוקט ונלבד שלא יראנו לוקט אלא שכתב בזרע במקום לוקט ואמר כך כתב לוקט הירק ולענין ערלה שפיר פסק כרבי יוחנן דאמר הלכה למשה מסיני היא ומה שהשוה כלאים לערלה להחמיר אפשר דהיינו מדחוינא דמר צריה דרבינא דהוה נפרא משוה ערלה לכלאים וכעין שכתב הר"ן ואף על גב דאיהו משוה להו לקולא אגן כיון דלא אפשר לאקושיניהו לקולא מדברי יוחנן דאמר הערלה הלכה למשה מסיני מקשינן להו לחומרא. ויותר היה נראה לי שלא השוה הרמב"ם אותם כמו שעלה על דעת הרמ"ך והר"ן אלא שבערלה פסק יורד ולוקט ונלבד שלא יראנו לוקט ונכלאים פסק [ד*] דיוורד ולוקט ונלבד שלא ילקוט בד חוה שכתב והוא שלא יראה אותו בזרע מן הערלה או לוקט הירק בדיו כלומר

נדאי וקאמר דמותר והשחא קאמר דאין זריך לומר נכרם שאין ט נטיעה של ודאי ערלה אלא כל נטיעות שבה ספק עברו עליהם ג' שנים ספק לא עברו:

והרמב"ם כתב זכרון י מהלכות מאכלות אסורות (ה"א-ג) וז"ל ספק ערלה וכלאי הכרם בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר כיצד היה כרם ערלה וענבים נמכרות חוזה לה היה ירק זרוע בסוריא וירק נמכר חוזה לו שמה ממנו הוא זה שמה מאחר בסוריא מותר ובחוצה לארץ אפילו ראה הענבים יוצאות מכרם ערלה או ירק יוצא מן הכרם לוקט מהם והוא שלא יראה אותו בזרע מן הערלה או לוקט הירק בדיו. כרם שהוא ספק ערלה או ספק כלאים בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר ואין זריך לומר בחוצה לארץ עד כאן לשונו. יש לתמוה עליו דכיון דקיימא לן כרבי יוחנן דאמר ערלה הלכה למשה מסיני וכלאים מדברי סופרים למה השוה דין שניהם וכתב הר"ן (טו: דטר ראשון) שהרמ"ך השיגו כן והוא ז"ל כתב דלא קשיא דכיון דמר צריה דרבינא ממני לקולא נקטינן כוחתיה ולא משום דספירא ליה כשמואל דאמר הלכות מדינה אלא משום דספירא ליה שכן נאמרה הלכה שכל שלא יראנו לוקט מותר. וכתב עוד על דברי הרמב"ם הרי שהוא מסכים לפירושו רש"י שאף על פי שהם ערלה או כלאים ודאי כל שאינו לוקט או אינו רואה את הגוי לוקט מותר והשוה את הרואה ללוקט וכן הדין עד כאן לשונו: **נראה** מדבריו שהוא ז"ל מפרש דברי הרמב"ם שהם כמאן דאמר זה חוה יורד ולוקט מטו ואני בעיני לא ירדתי לעומק דעתו שדברי הרמב"ם נראים פשוטים בעיני שהם כההיא דקתני יורד ולוקט ונלבד שלא יראנו לוקט שהרי לשונו כלשון המשנה ממש דקתני יורד ולוקט ונלבד שלא יראנו לוקט אלא שכתב בזרע במקום לוקט ואמר כך כתב לוקט הירק ולענין ערלה שפיר פסק כרבי יוחנן דאמר הלכה למשה מסיני היא ומה שהשוה כלאים לערלה להחמיר אפשר דהיינו מדחוינא דמר צריה דרבינא דהוה נפרא משוה ערלה לכלאים וכעין שכתב הר"ן ואף על גב דאיהו משוה להו לקולא אגן כיון דלא אפשר לאקושיניהו לקולא מדברי יוחנן דאמר הערלה הלכה למשה מסיני מקשינן להו לחומרא. ויותר היה נראה לי שלא השוה הרמב"ם אותם כמו שעלה על דעת הרמ"ך והר"ן אלא שבערלה פסק יורד ולוקט ונלבד שלא יראנו לוקט ונכלאים פסק [ד*] דיוורד ולוקט ונלבד שלא ילקוט בד חוה שכתב והוא שלא יראה אותו בזרע מן הערלה או לוקט הירק בדיו כלומר

דרישה

ספק ערלה בארץ אסור כו' בחוצה לארץ יורד ולוקט ובלבד שלא יראנו לוקט. ופירש רש"י דהאי ספק ערלה ספק אם עברו עליה ג' שנים אי"נ פורס שיש בו נטיעות ערלה ושאר נטיעות ולקט עכו"ם מן הפירות ואינו יודע מהיכן וסבירא ליה לרבינו דעל שניהן מסיק וקאמר דבחוצה לארץ כל הכרם ספק ערלה אם עברו עליהן ג' שנים או לא אפילו הכי אם הוא רואה שעכו"ם בוצר מאותו ספק אסור ליקח ממנו. ואף על פי שרבינו סתם וכתב סתם ז"ל ואין צריך לומר כרם שהוא ספק ערלה שהוא מותר מכל מקום צריך לומר דאדלעיל מינה קאי אמה שכתב וענבים נמכרים חוצה לו וקאמר דאין צריך לומר דבכהאי גוונא מותר דאין לומר דרבינו סבירא ליה דבספק ערלה בכל ענין מותר דאם כן משמע אפילו ללקוט ממנו הישראל בידיים וזהו ודאי אסור דהא אפילו כלאי הכרם דבחוצה לארץ אינו אסור אלא מדרבנן כתב רבינו כריש סימן רצ"ו דבספק אם נזרע שם הירק באיסור דלא ילקוט ממנו בידיים ויאכל קל וחומר בערלה שהוא בחוצה לארץ הלכה למשה מסיני: וצריך לומר דרבינו מפרש הא דתנן (עלה פ"ג מ"ט) בכלאי הכרם והביאו הגמרא גם כן שם ז"ל כרם הנוטע ירק וירק נמכר חוצה לו בארץ אסור בח"ל יורד ולוקט ובלבד שלא ילקט ביד עכ"ל דאינו מיירי בכרם שהוא ודאי כלאי כרם דהיינו שידוע שזרעו בו וזרעו וחרצן במפולת יד אלא מיירי בספק

אם נעשה הזריעה במפולת יד אחד ומשום הכי דוקא קאמר מותר לקטת מהירק אף על פי שראה שעכו"ם לקט הירק מאותו הכרם אבל אי ודאי נזרע במפולת יד אחד אסור ליקח ממנו כשראה שלקט מאותו ירק וזהו שכתב רבינו ריש סימן רצ"ו ז"ל ספיקו בארץ ישראל אסור ובחוצה לארץ מותר כיצד ירק העומד בין הגפנים ואין ידוע אם נזרע שם באיסור אם לא וכו' וסבירא ליה לרבינו דבערלה שהוא הלכה למשה מסיני בח"ל אסור לקנות אם רואה שהנכרי לוקט משם אבל בכלאי הכרם שאינו אלא מדרבנן בח"ל הקילו בזה ואינו אסור אפילו רואה שהעכו"ם לוקט משם אלא שאסור לישראל ללקוט ממנו ביד וכדמשמע שם בגמרא לרבי יוחנן דקיימא לן כוחתיה דמהאי טעמא הקילו בכלאי כרם טפי בחוצה לארץ מבערלה: **אבן רש"י** אינו מפרש שם כן ע"ש ומשמע מפירושו שם דגם בכרם שהוא ספק ערלה מותר אפילו רואה העכו"ם לוקט משם שהרי פירש וכתב דמה שכתב בח"ל ישראל יורד ולוקט ובלבד שלא יראנו לוקט דקאי אפרסם שיש בו גם כן ודאי ערלה וגם אחר כך שם במשנה דכלאי הכרם פירש דאיירי בכלאי כרם ודאי ואפילו הכי מותר ליקח מהעכו"ם אף על פי שהישראל רואהו שעכו"ם לוקט משם והרי כיון דבחוצה לארץ כלאי כרם מדרבנן לא אסור אותו כי אם כשילקט בידי. והנה דברי פירושו רש"י כמעט המה כפירושו הרמב"ם על פי שביארם הבית יוסף (כרש הסימן) ע"ש:

חדושי הגהות

[ד*] דיוורד ולוקט כ"ל:

הגהות והערות

[מה] וכן פירש הב"ח שם בגמרא (אחותיו ב, ד):

מט כ"ה הגירסא בדפוטר ודפוס דיהנפורט. בדפוסי קניגסברג ווילנא הגירסא "זה וזה יורד ולוקט". ועיין במחנ"א (על הרמב"ם פ"י דין י"א):

הגמ' דנמין נמינו רבנן כר"י ס"ל, וקשה גם זה דהרי
 נבדרייתא לא הוזכר רק דרבנן ס"ל דאפשר לסוחטו מותר
 ומנלן דנמין נמינו רבנן כר"י ס"ל. אכן להראב"ד הרי ניחא,
 דאפילו אם נימא דאפשר לסוחטו אסור מ"מ הרי למ"ד מין
 נמינו נטל אין הקדרה נאסרת אם לא שיהיה בה טעם חלב,
 וא"כ כולו אוקימתי שוין דעד שתתן טעם בקדרה אכלב
 קאי, ובלאו הכי שאר הקדרה מותרת מלבד אותה חסיכה
 ענמה שנשאת באיסורה, וניחא ג"כ הא דקאמר הגמ'
 דרבנן כר"י ס"ל נמין נמינו דלא נטל, דמדתלי הישר
 חערובתן בדין אפשר לסוחטו מותר ש"מ דנלאו הכי הוה
 החערובות נאסר והוה רק אם נימא דמין נמינו לא נטל,
 וכמו שכתבנו.

פ"י הט"ו. יראה לי שאין דין נטע רבעי נוהג בחו"ל,
 אלא אוכל פירות שנה רביעית בלא פדיון כלל
 שלא אמרו אלא הערלה, וק"ו הדברים ומה סוריא
 שחייבת במעשרות ובשביעית מדבריהם אינה חייבת
 בנטע רבעי וכו' חו"ל לא כל שכן שלא יהיה נטע רבעי
 נוהג בה וכו' והורו מקצת גאונים שכרם רבעי לבדו
 פודין אותו בחו"ל ואח"כ יהיה מותר באכילה ואין
 לדבר זה עיקר עכ"ל.

והנראה בניחור פלוגתא הרמב"ם והגאונים, דהנה יש לפרש
 ההלכה דערלה נוהגת בחו"ל נכרי גווי, דהלא
 הא ודאי דערלת חו"ל וערלת ארץ ישראל תרי מילי נינהו
 וחלוקין דדיניהם, וכדחזינן דבעיקר ההלכה נאמר דערלת
 חו"ל ודאה אסור וספקה מותר, ובארץ ישראל בין ודאה בין
 ספקה אסור, אלא דל"ע אם היכא שנהגת ערלה בחו"ל אז
 גם היא נכלל ערלה הכחונה נחורה, דעיקר ההלכה באה
 לגלויי אקרא, דלע"ג דכל מצות התלויות בארץ אינן נוהגות
 אלא בארץ אצל ערלה שאני ונוהגת בכל מקום, וא"כ גם
ערלת חו"ל נכללה בקרא דערלה, או דנימא דהא ודאי
דערלה האמורה נחורה אינה אלא בארץ ישראל וערלת חו"ל
אינה נכללת בה, ורק דאסורה מהלכה, וכל עיקר איסורה
הוא רק מהלכה למשה מסיני ולא מקרא. ונ"מ לענין נטע
 רבעי, דאם ההלכה באה לגלות דגם ערלת חו"ל נכללת
 בפרשה, ממילא די"ל דגם נטע רבעי כן דאיחוק לערלה,
 משא"כ אם הוא איסור חדש מהלכה למשה מסיני, א"כ
 ממילא דאין איסור רבעי שייך כלל לזה, דעל מה דנאמרה
 ההלכה נאמרה ועל מה דלא נאמרה לא נאמרה.
 ונראה דדבר זה נחלוקת שנוי, דהנה הרמב"ם צהכ"א
 שם פסק דהאוכל כוית מערלת חו"ל מכין אותו
 מכת מרדות, ואם נימא דההלכה של ערלה באה לגלויי
 דערלת חו"ל נכללה באיסור ערלה שבקרא, א"כ הרי היא
 בלאו של חורה ולוקין עליה מלקות מדאורייתא כערלת ארץ

ישראל, ומדפסק הרמב"ם דאין בה רק מכת מרדות ש"מ
 דערלת חו"ל עיקר איסורה הוא רק מהלכה, ואינה נכללת
 כלל באיסור ערלה האמור בתורה, וכן הוא להדיא ביה"ט
 שם ח"ל הערלה וכו' וכל האוכל מהן כוית לוקה מן האסור
 בד"א בנוטע בארץ ישראל שנאמר כי תבאו אל הארץ ויבית
 הרי להדיא דהקרא דכי תבאו ממעט לערלת חו"ל שלא
 תוכלל באיסור ערלה האמור בפרשה. אשר ע"כ זהו שכתב
 הרמב"ם דאין נטע רבעי בחו"ל שלא אמרו אלא הערלה
 ר"ל דבהלכה הרי לא נאמרה רק ערלה, והיקשא הרי נ"מ
 ליכא כיון דחו"ל הרי לא נכללה בהפרשה כלל, וממילא דאין
 רבעי בחו"ל. אכן יעו"ש בהלכות גדולות ושאלות שכתב
 ח"ל וכי היכי דנהגה ערלה בארץ הכי נהגה בחו"ל הילכתא
 גמירי לה וכו' אלא מאי וכי תבאו דכתיב גבי ערלה וכן
 ביאה עכ"ל, הרי להדיא דס"ל דמכי תבאו לא ממעטינן כלל
 חו"ל, וגם ערלת חו"ל נכללה בהפרשה ובדין ערלה האמורה
 נחורה, וע"כ זהו דס"ל דגם רבעי נוהג בחו"ל, כיון דדנני
 הוקש לערלה.

והנה כתב עוד הרמב"ם וק"ו הדברים ומה סוריא שחינת
 במעשרות ובשביעית מדבריהם אינה חייבת נטע
 רבעי כמו שיתבאר בהלכות מעשר שני חו"ל לא כל שכן שלא
 היא נטע רבעי נוהג בה, ואע"ג דנאמרת איירינן הכא לענין
 חיובא דאורייתא וא"כ הרי לא שייך כלל לעשות ק"ו מחיובא
 דרבנן, אלא דעכ"פ היא היא, דפטורא דסוריא מנטע רבעי
 הוא משום דהויא בחו"ל, וא"כ הא מיהא להדיא דאין נטע
 רבעי בחו"ל, ומה שהביא הרמב"ם מסוריא הוא משום דזה
 מצואר בירושלמי פ"ו דפאה ופ"ה דמעשר שני דאין נטע
 רבעי נוהג בסוריא, דזהו מקור הך דינא דאין נטע רבעי
 בחו"ל. והנה ברמב"ם פ"א ממעשר שני הי"ד ו"ל מעשר
 שני הואיל וטעון הבאת מקום אין מביאין אותו מחו"ל
 ככבוד בהמה לפיכך לא חייבו להפריש מעשר שני בסוריא
 עכ"ל, ויסוד דבר זה הוא מהא דאיתא בתמורה דף כ"א
 [ע"א] ר"ע אומר יכול יעלה אדם בכור מחו"ל לארץ בזמן
 שבת המקדש קיים ויקריבנו ח"ל ואכלת וגו' מעשר דגן
 וגו' ובכורות בקרך ולאנך ממקום שאתה מעלה מעשר דגן
 אתה מעלה בכור וממקום שאי אתה מעלה מעשר דגן אי
 אתה מעלה בכור, והוסיף הרמב"ם דמאחר דלמדנו בכור
 ממעשר שני דאינו בא מחו"ל שוב חוזר ונלמד מעשר שני
 מבכור דאינו בא מחו"ל גם בלאו הך טעמא דמצות התלויות
 בארץ. ובכבוד דאינו בא מחו"ל אף דהוי ממצות הגוף שאין
 תלוין בארץ, אשר על כן חלוק מעשר שני משאר מעשרות
 בזה דאינו נוהג גם בסוריא.

והנה בפ"א מה'ל' בכורות כתב הרמב"ם ז"ל ואין מביאין
 בכורות מחו"ל לארץ וכו' אלא הרי הוא כחולין ואכל
 במומו עכ"ל, ולפי גירסא זו אין בכור חו"ל חלוק מבכור

